

ВОЛОДИМИР ОМЕЛЬЯНЕНКО

52omelt@gmail.com

кандидат педагогічних наук, доцент,

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2**ПРОБЛЕМИ ІНТЕГРАЦІЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР**

Висвітлено проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в контексті євроінтеграції та шляхи їх вирішення. Проведено теоретичний аналіз, узагальнення і порівняння нормативно-правових документів та науково-методичної літератури з проблем професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури для орієнтованої на європейські стандарти загальноосвітньої школи. Визначено основні проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в контексті євроінтеграції: недосконалість системи національної мобільності студентів; відсутність інтегрованих навчальних планів і програм підготовки молодшого бакалавра, бакалавра і магістра; подрібненість навчальних дисциплін; короткотривала педагогічна практика; відсутність матеріального стимулювання шкільних вчителів – керівників педагогічної практики. Вказано, що для реалізації академічної мобільності студентів необхідні стандарт вищої освіти, освітньо-професійна програма і базовий навчальний план, нормативна частина якого була б однаковою для всіх вищих навчальних закладів (кількість кредитів, послідовність вивчення дисциплін, графік навчального процесу).

Ключові слова: професійна підготовка, вчитель фізичної культури, компетентнісний та інтеграційний підходи, євроінтеграція.

ВЛАДИМИР ОМЕЛЬЯНЕНКО

52omelt@gmail.com

кандидат педагогических наук, доцент

Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка
г. Тернополь, ул. Максима Кривоноса, 2**ПРОБЛЕМЫ ИНТЕГРАЦИИ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ В ЕВРОПЕЙСКОЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ ПРОСТРАНСТВО**

Обсуждаются проблемы профессиональной подготовки будущих учителей физической культуры в контексте евроинтеграции и пути их решения. Проведен теоретический анализ, обобщение и сравнение нормативно-правовых документов и научно-методической литературы по проблемам профессиональной подготовки будущего учителя физической культуры для ориентированной на европейские стандарты общеобразовательной школы. Определены основные проблемы профессиональной подготовки будущих учителей физической культуры в контексте евроинтеграции: несовершенство системы национальной мобильности студентов; отсутствие интегрированных учебных планов и программ подготовки младшего бакалавра, бакалавра и магистра; большое количество небольших дисциплин в учебном плане; кратковременная педагогическая практика; отсутствие материального стимулирования школьных учителей – руководителей педагогической практики. Указано, что для реализации академической мобильности студентов необходимы стандарт высшего образования, образовательно-профессиональная программа и базовый учебный план, нормативная часть которого должна быть одинаковой для всех высших учебных заведений (количество кредитов, последовательность изучения дисциплин, график учебного процесса).

Ключевые слова: профессиональная подготовка, учитель физической культуры, компетентностный и интеграционный подходы, евроинтеграция.

VOLODYMYR OMELYANENKO

52omelt@gmail.com

**INTEGRATION PROBLEMS OF PREPARATION OF PHYSICAL EDUCATION
TEACHER INTO THE EUROPEAN EDUCATIONAL AREA**

This article describes the main points and problems of future physical education teachers, their preparation and the ways to achieve it. Theoretical analysis, generalization and comparison of normatively legal documents and scientifically methodical literature is conducted analyzing the problem occurring during professional process of education of physical training teacher. The basic points of professional preparation of future physical trainers and sports specialists in context of integration according to euro standards is outlined here: imperfection of the system of national student mobility, absence of choice programs for achieving associates and bachelors degrees, significant allocation of educational disciplines, short pedagogical practice, absence of material teacher compensation and pedagogical leaders. For realization of academic mobility of students the standard of higher education, educationally-professional program and base curriculum normative part that would be identical for all higher educational establishments (amount of credits, sequence of study of disciplines, graphic arts of educational process), is needed. During the transition of studies from one educational direction to another there must be reasonable limits. students of contiguous major should be allowed to get masters degree. The process of integration of educational disciplines in Ukraine, as a rule, carries mechanical character, that does not allow: to group material logically and compactly, to prevent duplication of educational material into a course, to shorten its volume; to generalize similar material from different areas into one theme; to attain knowledge integrity. Summarizing the tendencies of improvement of organization and realization of pedagogical practice in foreign higher educational establishments it is necessary to make the following changes to the process of pedagogical practice in Ukraine: duration of practice should be planned during a separate semester or school year in the final graduation year; partially share practice responsibility with the pedagogical school stuff with corresponding payment or school should include pedagogical practice results into teachers score during attestation; to include results of students pedagogical practice into final score during final state examination.

Keywords: professional preparation, sports education teacher, competence based and integration approaches, euro integration.

Інтеграційні освітні процеси, що відбуваються в сучасній Європі, спонукають до пошуку спільних засад складної архітектури професійної підготовки педагогів. Педагогічна Конституція Європи передбачає визначення єдиної ціннісної та методологічної платформи підготовки нового учителя для об'єднаної Європи ХХІ ст. [4, с. 1]. У цьому контексті потребує удосконалення професійна підготовка майбутнього учителя фізичної культури. Зазначену проблему актуалізують також такі документи, як Національна стратегія розвитку освіти України на 2012–2021 роки, Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація», Концепція нової української школи, оновлена Навчальна програма з фізичної культури для 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів.

Мета статті – визначити основні проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в Україні в контексті євроінтеграції.

Приєднання України до Болонського процесу визначило основний напрям діяльності її вищої освіти – інтеграцію в єдиний європейський освітній простір. Для досягнення цілей Болонської декларації в нашій державі запроваджено дворівневу систему кваліфікаційних ступенів вищої освіти – бакалавр і магістр, розробляються стандарти вищої освіти, реалізується кредитна технологія навчання на базі європейської системи трансферу кредитів тощо.

Однією з вимог Болонської декларації є мобільність студентів і викладачів у межах Європи, що передбачає можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому ВНЗ (науковій установі) в Україні чи поза її межами [1, с. 1]. Мобільність студентів стимулюють різні державні і регіональні програми. Для України, яка не входить до Євросоюзу, розроблена комплексна програма Еразмус Плюс, що включає можливості окремих програм академічної мобільності: для студентів, для випускників ВНЗ, для викладачів і для молодіжних організацій.

Важливим кроком розвитку мобільності студентів в нашій країні є побудова системи національної мобільності: можливості упродовж періоду навчання провчитись один або більше

семестрів в іншому ВНЗ, де готують фахівців з цієї ж спеціальності із зарахуванням дисциплін (кредитів) та періодів навчання. Для реалізації академічної мобільності студентів необхідні стандарт вищої освіти, освітньо-професійна програма і базовий навчальний план, нормативна частина якого була б однаковою для всіх ВНЗ, де готують фахівців предметної спеціалізації 014.11 Середня освіта (Фізична культура).

Проект стандарту вищої освіти предметної спеціалізації 014.11 Середня освіта (Фізична культура) розроблений робочою групою з фізичної культури науково-методичної підкомісії 014-7 Середня освіта (Фізична культура) [7]. Цей документ визначає такі вимоги до освітньої програми: обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти; перелік компетентностей випускника; нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання (сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей); форми атестації здобувачів вищої освіти; вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти; вимоги професійних стандартів [1, с. 1].

На підставі освітньої програми за кожною спеціальністю окремий ВНЗ розробляє навчальний план, який визначає: перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС; послідовність вивчення дисциплін; форми проведення навчальних занять та їх обсяг; графік навчального процесу; форми поточного і підсумкового контролю [6]. Проте під час складання навчальних планів ВНЗ не погоджують між собою перелік та обсяг нормативних навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС, послідовність вивчення дисциплін, зміст навчальних програм. Це суттєво ускладнює можливість студентів бути мобільними в національному, європейському та світовому освітньому просторі, оскільки сьогодні навіть в межах однієї спеціальності при переведенні з одного ВНЗ в інший можливе виникнення суттєвої академічної різниці.

Наступною проблемою у підготовці майбутніх вчителів фізичної культури є перехресний вступ. У 2014 р МОН України з метою приведення відповідно до європейської практики підходів в організації магістерської підготовки запропонувало ВНЗ розширити можливості прийому на навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра та здійснювати прийом вступників на основі бакалавра з іншої галузі знань (за винятком спеціальності «правознавство» та медичних спеціальностей) [12]. Дана ініціатива є позитивною, але має суттєві недоліки.

По-перше, в магістратуру ТНПУ, як правило, на предметну спеціалізацію 014.11 Середня освіта (Фізична культура) поступають бакалаври із сусідніх національних університетів. Освітньо-професійні програми підготовки цих фахівців не містять навчальних дисциплін, які дають базові знання з психології, фізіології, теорії і методики фізичного виховання, методики спортивно-педагогічних дисциплін тощо). Питома частина цих дисциплін становить майже 75 % всіх кредитів ЄКТС підготовки студента предметної спеціалізації 014.11 Середня освіта (Фізична культура). Перевірити якість базових знань і практичних навичок «перехресника» з обраного нового напрямку підготовки під час вступних іспитів неможливо, оскільки це великий за обсягом навчальний матеріал. Навіть дуже мотивованому студенту оволодіти самостійно бакалаврським обсягом професійних знань і навичок дуже проблематично.

По-друге, коли «перехресник» починає навчатися в ТНПУ, він повинен оволодіти знаннями й уміннями специфічними для роботи у вищій школі, оскільки магістр – це другий рівень вищої освіти, який передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності [1, с. 1]. Проте, щоби поглиблювати теоретичні та/або практичні знання, уміння і навички, потрібно мати їх базовий рівень. Вирішити цю проблему можна шляхом складання для «перехресника» індивідуального навчального плану, але це спричинить іншу проблему або для викладача (індивідуальна робота), або для магістранта (продовження терміну навчання до двох років).

Отже, орієнтуючись на європейські підходи в організації магістерської підготовки, можна вважати позитивним запровадження МОН України перехресного вступу, але у переході з одного освітнього напрямку на інший повинні бути розумні межі. Перехресний вступ варто дозволяти студентам суміжних спеціальностей, наприклад: 014.11 Середня освіта (Фізична культура) і 017 Фізична культура і спорт.

Наступною проблемою професійної підготовки майбутнього учителя фізичної культури є відсутність інтегрованих навчальних планів і програм, значна подрібненість дисциплін.

У документах Болонського процесу на перше місце в розробці нормативних вимог у сфері вищої освіти держави висуюють компетентність випускника ВНЗ, його інтегральні характеристики якості підготовки. Процес професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури має відповідати цим вимогам. Проте сьогодні суттєвим недоліком їх професійної підготовки є представлення суми знань з модуля блоків, а не як система. Відмінністю українських навчальних планів підготовки учителів фізичної культури від європейських є значна подрібненість дисциплін. Наказом МОН України «Про особливості формування навчальних планів на 2015/2016 навчальний рік» передбачено обмежити кількість навчальних дисциплін (обов'язкових та вибіркових з урахуванням практик) до 8 на семестр, відповідно, до 16 на рік, а отже, на весь термін підготовки планується 64 навчальні дисципліни [6]. Це тоді коли в європейських країнах навчальні плани підготовки учителів фізичної культури в середньому складаються з 38 дисциплін [10, с. 101].

Одним із шляхів вирішення зазначеної проблеми є створення інтегрованих дисциплін з метою формування у студентів інтегральної компетентності: «здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів освітніх наук та педагогіки, фізичного виховання і спорту, фізіології, біомеханіки, морфології і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі» [7, с. 6].

Сучасна педагогічна наука вважає інтеграцію одним з головних дидактичних принципів та однією з найперспективніших інновацій. Проте система інтегрованого навчання ще недостатньо опрацьована, а тому неоднозначно сприймається багатьма педагогами. Її повне теоретичне обґрунтування та запровадження у практику навчання – справа майбутнього. Але вже сьогодні очевидно, що інтегроване навчання закладає нові умови діяльності викладачів і студентів, є діючою моделлю активізації інтелектуальної діяльності та розвиваючих прийомів навчання. Інтеграція зобов'язує до використання різноманітних форм викладання, що суттєво впливає на ефективність сприйняття студентами навчального матеріалу, стає для всіх учасників навчального процесу школою співпраці та взаємодії і це допомагає разом просуватися до спільної мети. Впровадження інтеграції в навчальний процес ВНЗ дає змогу: узагальнити споріднений матеріал кількох предметів навколо однієї теми; досягти цілісності знань; дати можливість студентам застосовувати набуті знання з різних навчальних предметів у майбутній фаховій діяльності [2].

Інтеграція навчальних дисциплін, як зазначає В. К. Сидоренко, має ґрунтуватися на таких дидактичних положеннях: супідрядність функцій окремих навчальних дисциплін; економічність – ущільнення й концентрація навчального матеріалу, усунення дублювання в його вивченні; сталість інтегративного базису, об'єднання двох навчальних дисциплін на основі одного з них; наявність достатнього обсягу навчального матеріалу, який може бути вивчений на базі іншої дисципліни [8, с. 33].

Проте, нині процес інтеграції навчальних дисциплін має, як правило, механічний характер, тобто об'єднуються дві-три споріднені дисципліни, що зберігають свою кількість кредитів та аудиторних годин, обсяг навчального матеріалу. Такий підхід дозволяє лише скоротити кількість етапів семестрового підсумкового контролю і виконати вимогу наказу № 47 МОН України [6].

Наблизитися до європейських планів підготовки учителів фізичної культури можна за рахунок більш широких (4–5 дисциплін) інтегрованих курсів, де кожна дисципліна є модулем або складається з декількох модулів, залежно від кількості кредитів/годин, які виділені на їх вивчення. Такі інтегровані курси вже функціонують на факультеті фізичного виховання та спорту Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, а саме: «Морфофункціональні та метаболічні основи фізичного виховання і спорту» (складається з 4 дисциплін), «Медико-біологічні основи фізичного виховання і спорту» (складається з 4 дисциплін), «Теорія і методика фізичної культури» (складається з 5 дисциплін), «Теорія і методика рухливих і спортивних ігор» (складається з 5 дисциплін) та ін. [11, с. 107].

Другим аспектом інтегрованого навчання є відсутність інтегрованого плану підготовки молодшого бакалавра, бакалавра і магістра.

Закон України «Про вищу освіту» визначає рівні та ступені цієї освіти. Здобуття вищої освіти на кожному її рівні передбачає успішне виконання особою відповідної освітньої (освітньо-професійної чи освітньо-наукової) або наукової програми, що є підставою для присудження відповідного ступеня вищої освіти [1]. Молодший бакалавр має право продовжити навчання за скороченою програмою для здобуття ступеня бакалавра за інтегрованими навчальними планами. Основна вимога до інтегрованих навчальних планів – забезпечення якості підготовки фахівців згідно з освітньо-професійною програмою.

Досвід підготовки майбутніх учителів фізичної культури свідчить, що єдиних інтегрованих навчальних планів підготовки бакалавра на основі освітньо-професійної програми молодшого бакалавра не розроблено.

Складання інтегрованих навчальних планів відбувається шляхом поєднання фрагментів навчальних планів різних освітньо-професійних програм, що не забезпечує наступності у вивченні навчальних дисциплін, не дозволяє зменшити обсяг навчального матеріалу, усунути його дублювання. Крім того, освітньо-кваліфікаційні характеристики та освітньо-професійні програми підготовки молодших бакалаврів, бакалаврів і магістрів розробляються різними робочими групами МОН України і фактично не узгоджені за змістом, обсягом і послідовністю вивчення навчальних дисциплін. Цей факт створює певні труднощі у складанні навчальних планів. Коли студент переходить з початкового рівня вищої освіти на перший (бакалаврський) рівень, то він вже опанував матеріал значної кількості навчальних дисциплін, які передбачені навчальним планом підготовки бакалавра. У додатку до диплома молодшого бакалавра зазначено, що він вже склав державний іспит з теорії і методики фізичного виховання. У зв'язку з цим виникають проблеми при складанні для молодших бакалаврів навчального плану їх підготовки на другому кваліфікаційному рівні.

Важливий етап підготовки студентів педагогічних ВНЗ до майбутньої професійної діяльності – педагогічна практика. Цьому важливому компоненту професійної підготовки присвячений дев'ятий розділ Педагогічної Конституції Європи, де зазначено, що педагогічна практика є основою ефективності педагогічного процесу. Поза практикою підготовка майбутніх фахівців неможлива. Вчителем, вихователем, наставником людина стає не тоді, коли вона освоїла певну суму знань, які має передати учневі і, навіть, не тоді, коли вона оволоділа відповідними навчально-виховними методиками чи технологіями, а насамперед, тоді, коли вона зрозуміла *життя таким, яким воно є*, відчула його справжність, виховала в собі якості неприйняття, відторгнення фальшу, упевнилась у своїй правоті провідника життєвої справедливості [4, с. 7].

У контексті інтеграції України в європейський освітній простір актуальним є вивчення зарубіжного досвіду проходження педагогічної практики студентами, що сприятиме виявленню особливостей професійного становлення майбутніх учителів у ВНЗ різних країн з метою впровадження позитивних ідей цього досвіду в систему вітчизняної вищої освіти.

Аналізуючи зарубіжний досвід організації педагогічної практики можна зробити такі висновки:

– у багатьох університетах США педагогічна практика проводиться впродовж останнього року навчання. Це дає можливість студентам ознайомитися з педагогічною реальністю і зміцнити свій авторитет. Студенти є постійними працівниками школи і отримують третину суми зарплати вчителя–початківця;

– у системі педагогічної освіти Великої Британії відповідальність за організацію та проведення практичної підготовки студентів покладено на школи і їх учителів, що посилює координацію між школами та ВНЗ [9];

– педагогічна практика в університетах Німеччини триває два роки і лише після її завершення студент допускається до другого, заключного державного іспиту [3].

Узагальнюючи зарубіжний досвід організації та проведення педагогічної практики, Н. Онищенко зазначає, що характерними тенденціями цього процесу є: збільшення термінів проходження педагогічної практики в школі; використання новітніх інформаційних технологій; зростання частки самостійної підготовки студентів; часткове перекладання відповідальності за педагогічну практику з ВНЗ на школи і посилення координації між школами та ВНЗ; надання

шкільним учителям, які відповідають за якість педагогічної практики студентів у школі, методичної та психолого-педагогічної допомоги у вигляді проведення консультацій, забезпечення науково-методичною літературою тощо; забезпечення обов'язкової оплати праці вчителів, які керують педагогічною практикою студентів у школі, а також підвищення престижу цього виду роботи шляхом матеріального стимулювання вчителів, надання переваги під час атестації тощо [3].

Організація практичної підготовки у вітчизняних ВНЗ регламентується «Положенням про проведення практики студентів ВНЗ України», в якому розглядаються загальні питання організації, проведення і підведення підсумків усіх видів практики студентів [5]. Проте цей документ не визначає обсягу практик та їх тривалості, тому ВНЗ роблять це самостійно, з тенденцією до скорочення термінів проходження педагогічної практики.

У ТНПУ ім. В. Гнатюка в рекомендаціях до складання навчальних планів на 2017–2018 навчальний рік на всіх педагогічних спеціальностях передбачено педагогічні практики загальним обсягом 10 % тривалості навчання за освітньою програмою «Бакалавр» (24 кредити ЄКТС). На факультеті фізичного виховання для студентів предметної спеціалізації 014.11 Середня освіта (Фізична культура) заплановані наступні види практики в такій послідовності:

– пропедевтична (5 семестр, як змістовий модуль навчальної дисципліни «Методика фізичного виховання»);

– за профілем майбутньої роботи (6 семестр, 3 тижні);

– в літніх оздоровчих закладах (7 семестр, 3 тижні);

– в молодшій школі (7 семестр, 5 тижнів);

– в основній і старшій школах (8 семестр, 10 тижнів);

Для підготовки магістрів передбачені наступні види практики:

– науково-дослідницька (2 семестр, 6 тижнів);

– переддипломна (3 семестр, 3 тижні).

Отже, починаючи з п'ятого семестру, студенти факультету практикуються у проведенні окремих частин навчального заняття, вчать застосовувати інформаційні технології, технічні засоби навчання, моделювати урок фізичної культури, складати конспекти, проводити уроки фізичної культури в школі й ін. Якщо взяти до уваги, що першим етапом підготовки студентів до педагогічної практики є широке запровадження навчальної практики в процесі проведення практичних занять з спортивно-педагогічних дисциплін (1–6 семестри), то в цій частині організації педагогічної практики ми відповідаємо європейським вимогам.

Наблизити організацію педагогічної практики майбутніх учителів фізичної культури до європейських вимог можна, якщо впровадити п'ятий розділ «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» де зазначено, що витрати на практику студентів входять у загальні витрати на підготовку майбутніх фахівців. Основними статтями калькуляції витрат на практику можуть бути: оплата праці безпосереднього керівника практики; разові витрати на організацію і підведення підсумків практики; витрати на матеріальне забезпечення практики; оплата консультацій, екскурсій та інших одноразових загальних заходів, які можуть проводитися спеціалістами баз практики; оплата праці безпосередніх керівників практики від бази практики; оплата праці керівника практики від навчально-виховних закладів; оплата лекцій, практичних, лабораторних і семінарських занять, консультацій та екскурсій, що проводяться на базах практики фахівцями та ін. [5].

Отже, можемо зробити такі висновки.

Академічна мобільність стає невід'ємною складовою сучасної вищої освіти і зростатиме надалі. Для України досягнення ефективної міжнародної академічної мобільності в контексті Болонського процесу реально лише за умови створення ефективної системи національної мобільності.

При переході на навчання з одного освітнього напрямку на інший повинні бути розумні і логічно виверені у ВНЗ межі. Перехресний вступ до магістратури варто дозволяти студентам суміжних спеціальностей.

Процес інтеграції навчальних дисциплін в українських ВНЗ, як правило, має механічний характер, що не дозволяє: логічно і компактно групувати матеріал; запобігати дублюванню навчального матеріалу всередині курсу, скоротити його обсяг; узагальнити споріднений

матеріал кількох предметів навколо однієї теми; досягти цілісності знань. Така інтеграція навчальних дисциплін не підвищує якість підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Узагальнюючи тенденції вдосконалення організації та проведення педагогічної практики у зарубіжних ВНЗ необхідно ввести такі зміни в процес педагогічної практики в Україні: на випускних курсах тривалість практики планувати впродовж окремого семестру або всього навчального року; часткове перекладання відповідальності за практику на педагогічний колектив школи з відповідною оплатою або врахування керівництва практикою в рейтинг вчителю під час атестації; враховувати студенту результати педагогічної практики в загальну оцінку державної атестації.

Здійснений аналіз професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у ВНЗ України не вичерпує усіх аспектів цієї важливої проблеми. Особливості реалізації компетентнісного та інтегративного підходів у підготовці майбутніх учителів фізичної культури як у вітчизняних, так і в зарубіжних ВНЗ будуть предметом наших подальших наукових розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII (Редакція станом на 27.07.2017). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Інтеграція навчального процесу як чинник розвитку пізнавальної активності учнів [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/proftech/24899/.
3. Онищенко Н. Організаційно-методичні засади педагогічної практики в системі професійного становлення майбутнього вчителя / Н. Онищенко. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2012_11_7.
4. Педагогічна Конституція Європи / Асоціація ректорів педагогічних університетів Європи. 2013. [Електронний ресурс] – Режим доступу: file:///C:/Users/1/Downloads/Pedagogical_Constitution_of_Europe.pdf
5. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України: наказ МОН України № 93 від 08.04.1993 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93>.
6. Про особливості формування навчальних планів на 2015/2016 навчальний рік: наказ МОН України № 47 від 26.01.2015 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://old.mon.gov.ua/files/normative/2015-02-10/3521/nmon_47_26012015.pdf.
7. Проект стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня освіти. Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка, предметна спеціалізація 014.11 Середня освіта (Фізична культура) / Н. Є. Пангелова, Л. І. Іванова, Ж. Л. Козіна та інші / МОН України. – К., 2017. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/proekti-standartiv-vishhoyi-osviti.html>.
8. Сидоренко В. К. Проблема актуальна, різнобічна: про інтеграцію навчальних предметів у педагогічній теорії і практиці / В. К. Сидоренко // Рідна школа – 1992. – № 7–8. – С. 30–34.
9. Сулима Н. Практичний компонент професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови в Україні та за кордоном / Н. Сулима. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/24127/1/26-217-222.pdf>.
10. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту: (теоретико-методологічний аспект): монографія / Л. П. Сущенко. – Запоріжжя: ЗДУ, 2003. – 442 с.
11. Тимошенко О. В. Організація навчального процесу майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту на основі інтегрованих курсів / О. В. Тимошенко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 3. – С.105–109.
12. Щодо здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра на основі бакалавра з іншої галузі знань / лист МОН України № 1/9-155 від 19.03.2014 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/40275/.

REFERENCES

1. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [The law of Ukraine "About higher education"] vid 01.07.2014 № 1556-VII (Redaktsiia stanom na 27.07.2017) Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Intehratsiia navchalnoho protsesu yak chynnyk rozvytku piznavalnoi aktyvnosti uchniv [Integration of educational process as a factor of development of cognitive activity of students]. Available at: http://osvita.ua/school/lessons_summary/proftech/24899/.
3. Onyshchenko N. Orhanizatsiino-metodychni zasady pedahohichnoi praktyky v systemi profesiinoho stanovlennia maibutnoho vchytelia [Organizational and methodical principles of pedagogical practice in

- the system of professional formation of future teacher]. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rsh_2012_11_7.
4. Pedagogichna Konstytutsiia Yevropy [Pedagogical Constitution of Europe]. Asotiation of rektors of pedagogical universities of Europe. 2013. Available at: file:///C:/Users/1/Downloads/Pedagogical_Constitution_of_Europe.pdf
 5. Polozhennia pro provedennia praktyky studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv Ukrainy [Regulations about realization of students practice of higher educational establishments in Ukraine]: Nakaz MON Ukrainy № 93 vid 08.04.1993 r. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93>.
 6. Pro osoblyvosti formuvannia navchalnykh planiv na 2015/2016 navchalnyi rik [About the particular features of forming a curricula for 2015/2016 school years]: Nakaz MON Ukrainy № 47 vid 26.01.2015 r. Available at: http://old.mon.gov.ua/files/normative/2015-02-10/3521/nmon_47_26012015.pdf.
 7. Proekt standartu vyshchoi osvity Ukrainy pershoho (bakalavrskoho) rivnia osvity. Haluz znan 01 Osvita / Pedagogika, predmetna spetsializatsiia 014.11 Serednia osvita (Fizychna kultura) [Project of the standard of higher education of Ukraine of the first (bachelor) level of education. An area of knowledge is 01 Education/Pedagogics, subject specialization 014.11 Secondary education (Physical culture)]. MON Ukrainy. K., 2017. Available at: <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovometodichna-rada-ministerstva/proekti-standartiv-vishhoyi-osviti.html>.
 8. Sydorenko V. K. Problema aktualna, riznobichna: pro intehratsiiu navchalnykh predmetiv u pedagogichnii teorii i praktytsi [The actual and versatile problem: About integration of subjects in pedagogic theory and practice]. Ridna shkola, 1992, № 7–8. pp. 30–34.
 9. Sulyma N. Praktychnyi komponent profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv anhliiskoi movy v Ukraini ta za kordonom [A practical component of professional preparation of future teachers of English in Ukraine and abroad]. Available at: ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/24127/1/26-217-222.pdf.
 10. Sushchenko L. P. Profesiina pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia ta sportu: (teoretyko-metodolohichni aspekt)) [Professional preparation of future specialists of P.E and sport: (a theoretical and methodological aspect)]: monograph / L. P. Sushchenko. Zaporizhzhia: ZDU, 2003. 442 p.
 11. Tymoshenko O. V. Orhanizatsiia navchalnoho protsesu maibutnikh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia i sportu na osnovi intehrovanykh kursiv [Organization of educational process of future specialists of P.E and sport on the basis of the integrated courses]. Pedagogic, psychology and medical and biological problems of specialists of P.E and sport, 2010, № 3. pp.105–109.
 12. Shchodo zdobuttia osvitno-kvalifikatsiinoho rivnia mahistra na osnovi bakalavra z inshoi haluzi znan [Obtaining educational and qualifying level of master's degree on the basis of bachelor from other area of knowledge] / lyst MON Ukrainy № 1/9-155 vid 19.03.2014 roku. Available at: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/40275/.

Стаття надійшла в редакцію 20.02.2017 р.